

A nyilas puccs és hatalomátvétel után aktívan részt vesznek az ellenállásban; a nyilasok által később halálra ítélt katonatisztek, Almásy Pál, Kiss János, Nagy Jenő és Tartsay Vilmos mellett megismerkednek és közös akciót szerveznek a kommunisták által néhány év múlva szintén kivégzett Sólyom Lászlóval. A megszálló német csapatok helyett megszálló orosz csapatok érkeznek. Guidó és Thassy bekapcsolódik ugyan az új rendőrség munkájába, de a kommunisták egyre nyíltabban, kíméletlenül és kegyetlenül törnek a teljes hatalom megszerzésére. Thassy emigrál, Guidó marad. A kommunista diktatúra minden borzalmát megismeri és túléli. Megjárja a KATPOL és az ÁVO börtöneit, a kistarcsai internálótábort és a recski kényszermunkatábort. 1956-ban emigrál.

A Görgey fiúk és Thassy Jenő személyes sorsán keresztül mi is újraélhetjük az egész magyar 20. századot. Felejthetetlen olvasmány.

SZELKE LÁSZLÓ

(*Helikon Kiadó, Budapest, 2004,*
352 oldal, 3290 Ft)

VÉGH ALPÁR SÁNDOR:

Vissza az illúzókat

Valamikor a hetvenes évek végén azon sóhajtoztunk Ady *Publicisztikai*

írásait lapozgatva, hogy micsoda tárcákat, cikkeket, esszéket írának, ha legalább az ő korához hasonló szabadság volna. Másfél évtizede művelhető e sajátosan kevert műfaj is, amely akkor sikeres, ha az irodalmi esszé veretességének, a színvonalas újságcikk időszerűségének, a filozófiai, történeti eszmeifuttatás tanúságainak ötvözete. Csak műveltsége, stíluskésztsége által magabiztos, a mindennapok hazai és külhoni történeiseiben tájékozott literátor vagy zsurnaliszta művelheti az írásnak ezt a formáját. Végh Alpár Sándor kötetének írásai sodró erejűek, a felvetett kérdések révén elgondolkodtatóak, s mivel napi közösségi gondokat fogalmaznak meg, időszerűek is.

A közösség lelki és tudatállapota nem kis hányadban a történelmi múltban gyökerezik, és olykor illúzióinak minőségén is múlik, amennyiben azok munkára serkentő energiaforrásokká válhatnak. Emiatt jegyzi meg egy, a germánok, gótok múltját dicsőítő német tudományos-népszerűsítő, valójában propagandafilm kapcsán a szerző, „hogy a történelem fontos lett. Műsört kell hát csinálni belőle, olyat, ami egészséges öntudatot és illúziókat ad, mert ahol verseny folyik, az öntudat olyan, mint a jobb benyúlás az uszodában. Győzelemhez segít. Aki megfelekedezik erről, és elhanyagolja a maga múltját, tépett illúziókkal érkezik, s a versenyből már az elején kihullik. Attól fogva csak arra hasz-

nálják, hogy még nagyobb sikerhez segítse az esélyeseket, és ha győznek, tapsoljon nekik.” Az Európát már századokkal korábban egyesítő Habsburgok érdemeinek taglalása kapcsán arra a következtetésre jut, hogy „Fel kell építenünk a magunk Hungáriáját, mert ha nem, az unióban hontalanok leszünk”.

Konrad Lorenz jegyezte meg halála előtt, ha a televízió nem változtat műsorszerkezetén, szellemiségén, menthetetlenül az emberiség pusztulásának okozója lesz. Hogy miről van szó, arra így világít rá a szerző a kötet – *Keletre magyar, avagy mint nyerjük vissza az illúziókat?* című – leghosszabb esszéjében: „A képsor, amellyel dolgozunk, hiteles, de nem az dönti el, mit kapunk, hanem a tálalás. Ahogyan, a hozzávaló szöveget »mixelik«. Ezért szólnak az egyik csatornán szépen, a másikon tüzet okádva ugyanarról, miközben a képek kockára egyformák. A valósághamisítás módját ma már minden »demokráciában« tanítják. Semmi pénz nem drága, hogy a holnap szerkesztőit felkészítsék, mint kell becsapni milliókat. Még hogy információözönben élünk... Hazugságözönről van szó: ne beszéljünk mellé.”

A kötetben közzétett tíz írás rendkívül gazdag tematikailag. De legyen bár szó a Magyarországon a legsilányabb törtéteők befolyására kitagadott Dohnányi Ernőről, az ön-maga lángelméjének tudatában lévő

Csontváryról vagy a tisztázatlan körülmények között elhalálozott zseniális turkológusról, Mándoky Kongur Istvánról, mindegyik a magyarság önbecsülésének visszaszerzésére, józan önértékelési képességének megalapozására ösztökél.

Nem kell ahhoz elmélyülten foglalkozni az I. világháborút követő évek magyar történetével, hogy ne döbbenjen meg az ember azon, a különféle színezetű magyar politikai elit – nem csak Károlyi, nem csak a kommunisták – mennyire cselekvésképtelen volt, mennyire dilettáns módon hagyta az országot feldarabolni. Ellenpéldaként nyomban Kemal Atatürkre s a görög hadseregnek Ankara alól történt visszaűzésére lehet hivatkozni. A török nemzetgyűlés nemcsak kimondta, hogy a török lakosságú területeket nem lehet felosztani, hanem ennek szellemében cselekedett is. „Mi történt a hadisikerek nyomán? A lausanne-i békében 1923. július 24-én már szó se volt Törökország feldarabolásáról. Ellenkezőleg: a békeszerződés garantálta területi egységét” – nyugtázza a szerző, aki óva int arról, hogy kiirtandó hitvány tulajdonságjegyünk mai meglétéért, burjánzásáért kényelmesen Trianont okoljuk. Hogy milyenek is lehetnénk, arra a ma talán egyik „legfertőzőbb” helynek számító stadionoknak hajdani példájával hozakodik elő: „Gyereként láthattam, milyen közönség volt a tribünön. Nagybátyám, a pos-

taigazgató kíséretében mentem a Fradi-pályára, ahol a tribünön nyakendőben ült a többség, nekem is jobbik ruhámat kellett felvennem. Egyetlen szitok, egyetlen káromkodás nem hangzott, pedig Dalnokiékat, vagyis a Kinizsit, mert akkor így hívták a Ferencvárost, jól elkalapálta a Honvéd.” Az utolsó mondatból következően az ötvenes évek első feléről van szó. Amikor a Rákosi-diktatúra ellen ily viselkedéssel is harcolni lehetett. Igaz, azok, akik a tribünön ültek, nem hitték, hogy ami van, az sokáig tarthat.

KOVÁCS ISTVÁN

(*Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2004, 231 oldal, 1900 Ft*)

DRMÁRIÁS BÉLA:

Molotov-koktél jéggel

drMáriás Béla képzőművész, zenész, költő, valamint publicista. Ez utóbbitként állandó rovata van az Élet és Irodalomban, internetes lapoknak ír, programajánlókat fogalmaz az A38-as hajónak. A publicisztika drMáriás legfiatalabb műfaja ugyan – mindössze négy esztendeje műveli –, ám aki elolvasott már egy, a tollából fakadó tárcát, esszét, kommentárt vagy kiállítás megnyitót, nem fogja őt összetéveszteni más hasonzorú szerzővel: sem Uj Péterrel, sem Vág-

völgyi B. Andrással, sem pedig Para-Kovács Imrével. Annak dacára, hogy összefűzi velük egy alapvető írói stílusfelfogás, amelynek fő jellemzője a gördülékenyen papírra vetett, sziporkázó ironia, a csípős élc, a maró gúny, a parabolikus látótávolság, a nyelvi könnyedség, vagyis az újságírói kritikai attitűdnek megnyilvánulást adó teljes – mondhatni, klasszikus – fortélytár. Erre ezúttal jön még egy kis extra, természetesen, ami miatt ezek a szövegek nem az ötven évvel ezelőtti kabarészánert idézik, hanem egészen maivá, sőt futurisztikussá válnak.

Igen, a futurista gondolati dinamika és kollázstechnika – na meg a letaroló kíméletlenség – jellemzi leginkább drMáriás szövegeit, különösen azokat, melyeket az ÉS-ben jegyzett *Magyar ugar* című rovatába ír. Továbbá a témaválasztás teszi különlegessé; az a közeg, az a világ válik markáns elemévé, amely egyrészt valahol a szubkultúra és a progresszív művészet, másrészt a gagyi tömegszórakoztatás határsávjában definiálódik. Az előbbi drMáriás munkatelepének is tekinthető, lévén hogy zenészként, képzőművészként kiüldetesszerűen benne mozog, alakítja annak művészetfilozófiáját; az utóbbi pedig az az ingoványos, szándékait tekintve tisztességes, módszereit és nívóját tekintve azonban igencsak szánalmas esztrádszféra, amely a tömegek butításának révén szeretne megdicsőülni. Vagyis: van a saját,